

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain ja eläintautilain 13 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annettua lakia muutettavaksi siten, että sitä sovellettaisiin Euroopan talousalueesta tehdyssä sopimuksessa edellytetyssä laajuudessa myös Norjasta, Islannista ja Liechtensteinista tuotaviin eläimistä saataviin elintarvikkeisiin.

Eläintautilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lakia sovellettaisiin myös

Euroopan talousalueesta tehdyssä sopimuksessa edellytetyssä laajuudessa myös Norjasta, Islannista ja Liechtensteinista tuotaville eläimille ja tavaroille eläintauteihin liittyvistä syistä asetettaviin tuontiehtoihin.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja muutosten tarve

1.1. Laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annettua lakia (1195/1996), jäljempänä *hygienialaki*, sovelletaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden käsittelyyn, elintarvikehygieenisiin laatuvaatimuksiin, valvontaan ja tarkastukseen ennen niiden vähittäismyyntiä. Lakia sovelletaan myös toisesta Euroopan unionin (EU) jäsenvaltiosta Suomeen toimitettujen eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvontaan ja tarkastukseen niissä yksiköissä, jotka ovat Suomessa ensimmäisenä vastaanottaneet kyseisen elintarvike-erän. Näitä yksiköitä kutsutaan ensisaapumispaikoiksi.

Hygienialailla on kansallisesti pantu täytäntöön eläinlääkärintarkastuksista yhteisön sisäisessä kaupassa sisämarkkinoiden toteuttamista varten annettu neuvoston direktiivi 89/662/ETY. Sen mukaan vastaanottava jäsenvaltio voi määrätä, että Euroopan yh-

teisön (EY) sisämarkkinoilla jäsenvaltiosta toiseen toimitettavien eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta vastaanottavassa jäsenvaltiossa suoritetaan ensisaapumispaikoissa. Valvonta on ensisaapumispaikan suorittamaa omavalvontaa, jota valvontaviranomainen kontrolloi. Viranomaisvalvonta on pistokoeluonteista, jollei ole perusteltua syytä epäillä tietyn erän olevan säännösten vastainen. Suomessa on päätetty käyttää tätä valvontamenetelmää. Siitä säädetään eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonnasta ensisaapumispaikoissa annetussa maa- ja metsätalousministeriön päätöksessä (879/1997), jäljempänä *ensisaapumispaikkapäätös*.

EY:n ulkopuolisista maista, niin sanotuista kolmansista maista, EY:n alueelle tuotavien eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieenisistä vaatimuksista ja tarkastusmenettelystä säädetään eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetussa laissa (1192/1996) ja sen nojalla annetuissa säännöksissä. Myös tämä laki perustuu EY:n lainsäädäntöön. Lain mukaan rajaeläinlääkäri

tarkastaa kolmansista maista EY:n alueelle tuotavat elävät eläimet, eläimistä saatavat elintarvikkeet ja muut tuotteet erityisillä eläinlääkinnällisillä rajatarkastusasemilla.

Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen, jäljempänä *ETA-sopimus*, eläinlääkintä- ja kasvinsuojelualaa koskevaa liitettä I on muutettu muun muassa siten, että Norja ja Liechtenstein saattavat voimaan EY:n eläinlääkintäalan lainsäädännön ja että eläinlääkinnälliset rajatarkastukset näiden maiden ja EY:n alueen välillä poistetaan. Sopimus koskee myös Islannin kanssa käytävää kalastustuotteiden kauppaa. Näin ollen eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieeniin vaatimuksiin ja tarkastusmenettelyyn on Norjan, Liechtensteinin ja osittain myös Islannin kanssa käytävässä kaupassa sovellettava EY:n sisämarkkinakauppaa koskevia säännöksiä.

ETA-sopimuksen muutos on hyväksytty ETA:n sekakomitean päätöksellä 69/98, joka tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999. Voimaantulo varmistui vasta joulukuun 1998 lopussa, kun Norjan hallitus ilmoitti sopimuksen tulleen Norjassa valtiosäännössä edellytetyllä tavalla hyväksytyksi. Liechtensteinille on sopimuksessa sovittu siirtymäaika vuoden 1999 loppuun saakka. Islanti on jo aiemmin ilmoittanut hyväksyneensä sopimuksen.

ETA-sopimuksen muutoksen vuoksi on Norjasta, Islannista ja Liechtensteinista EY:n alueelle tuotavat eläimistä saatavat elintarvikkeet otettava ETA-sopimuksessa määritellyssä laajuudessa sisämarkkinavalvonnan piiriin, eli mainituista maista tuotavia eläimistä saatavia elintarvikkeita on valvottava samalla tavoin kuin EU:n jäsenvaltiosta toiseen toimitettavia eläimistä saatavia elintarvikkeita.

1.2. Eläintautilaki

Eläintautilain (55/1980) 13 §:n mukaan asetuksella säädetään eläinten, eläimistä saatavien tuotteiden ja eläimistä peräisin olevien jätteiden sekä eläintauteja mahdollisesti levittävien esineiden ja tavaroiden maahan-tuonnista.

Eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain säätämisen yhteydessä eläintautilain 13 §:ää muutettiin siten, että kolmansista maista tuotavien eläinten sekä muiden eläintauteja mahdollisesti levittävien esineiden ja tavaroiden tuontiehdoista ja rajatar-

kastusmenettelystä säädetään eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetussa laissa.

ETA-sopimuksen eläinlääkintä- ja kasvin-suojelualaa koskevan liitteen I muutoksen vuoksi Norjasta, Islannista ja Liechtensteinista tuotavien eläinten sekä eläimistä saatavien elintarvikkeiden ja muiden tuotteiden osalta on eläintautivaatimuksiin ja näiden vaatimusten tarkastuksia koskevan menettelyyn ETA-sopimuksessa edellytetyssä laajuudessa sovellettava samaa järjestelmää kuin EU:n jäsenvaltiosta toiseen toimitettavien eläinten ja tavaroiden osalta. Jäsenvaltioiden välisessä kaupassa noudatettavasta tätä koskevasta järjestelmästä säädetään eläintautilain nojalla.

2. Ehdotetut muutokset

Hygienialakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jonka mukaan kyseistä lakia sovellettaisiin ETA-sopimuksessa edellytetyssä laajuudessa Norjasta, Islannista ja Liechtensteinista tuotaviin eläimistä saataviin elintarvikkeisiin. Tällöin näitä elintarvikkeita koskevat elintarvikehygieeniset vaatimukset ja tarkastusmenettely olisivat samat kuin EU:n jäsenvaltioista tuotavilla eläimistä saatavilla elintarvikkeilla. Käytännössä muutos koskisi ETA-sopimuksen tämänhetkisen laajuuden mukaan kaikkia Norjasta tuotavia eläimistä saatavia elintarvikkeita sekä Islannista tuotavia elintarvikkeeksi käytettäviä kalastustuotteita.

Eläintautilakia ehdotetaan vastaavasti muutettavaksi siten, että elävien eläinten sekä eläimistä saatavien elintarvikkeiden ja muiden tuotteiden eläintautivaatimukset asetettaisiin eläintautilain eikä eläinlääkinnällistä rajatarkastuksista annetun lain nojalla tapauksissa, joissa ETA-sopimuksen mukaan kyseisiin eläimiin tai tuotteisiin sovelletaan kokonaisuudessaan EY:n sisämarkkinalainsäädäntöä. Eläintautilain voimassa oleva tarkastusmenettelyä koskeva säännös rajoittuu jo nykyisellään rajatarkastukseen, joten sitä ei ole tarve muuttaa. Tarkastukset sisämarkkinoilla suoritetaan jo nyt eläintautilainsäädännön mukaisesti, eikä niihin sovelleta eläinlääkinnällisistä rajatarkastuksista annettua lakia.

ETA-sopimuksen mukaan Liechtenstein panee sopimuksen täytäntöön vasta 1 päivästä tammikuuta 2000. ETA-sopimuksessa on myös sovittu sopimuksen soveltamisalan tarkastelusta Islantiin nähden uudelleen

vuonna 2000. Hygienialakiin ja eläintautilakiin ehdotettujen Norjaa, Islantia ja Liechtensteinia koskevista kyseisten lakien soveltamisalan laajennuksista on tämän vuoksi tarkoituksenmukaisinta säätää vain viittamalla ETA-sopimukseen.

3. Esityksen vaikutukset

ETA-sopimuksen vuoden 1999 alusta voimaan tullut muutos aiheutti sen, että Norjasta tuotavat eläimet sekä eläimistä saatavat elintarvikkeet ja muut tuotteet sekä Islannista tuotavat kalastustuotteet eivät enää kuulu eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen piiriin.

Norjasta tuotavien eläimistä saatavien elintarvikkeiden sekä Islannista elintarvikkeeksi tuotavien kalastustuotteiden vapautuminen eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta edellyttää, että näihin elintarvikkeisiin aletaan soveltaa hygienialain mukaisia EY:n sisämarkkinavalvontaa koskevia säännöksiä. Tällöin valvonta suoritetaan ensisaapumispaikoissa. Täysin uusia veloituksia ehdotettu muutos toisi vain sellaisille yksiköille, jotka tuovat norjalaisia eläimistä saatavia elintarvikkeita tai islantilaisia elintarvikkeeksi tarkoitettuja kalastustuotteita, mutta joilla ei aikaisemmin ole ollut tuontia EY:n alueelta. Näiden yksiköiden arvioidaan olevan lähinnä Pohjois-Suomessa sijaitsevia vähittäismyymälöitä sekä kapasiteetiltaan pieniä kalalaitoksia, jotka ovat tuoneet norjalaista kalaa esimerkiksi savustettavaksi. Ehdotetun lainmuutoksen johdosta myös niistä tulisi ensisaapumispaikkoja. Tämä puolestaan edellyttää omavalvontasuunnitelmaa, joka täyttää ensisaapumispaikkapäätöksen vaatimukset, sekä ensisaapumispaikoilta vaadittuja ensisaapumispaikaksi rekisteröitymistä ja ilmoituksia kunnan valvontaviranomaiselle vastaanotetuista eristä. Uudet ensisaapumispaikat lisäävät osaltaan kunnan viranomaisten valvontavertaisuutta. Toisaalta terveydensuojelulaissa (763/1994) edellytetään jo nyt vähittäismyymälöiltäkin omavalvontasuunnitelmia. Samoin kalalaitoksilla on hygienialain mukaan oltava omavalvontasuunnitelma. Ensisaapumispaikaksi tulevan laitoksen osalta omavalvontasuunnitelmaa on täydennettävä niin, että se täyttää myös ensisaapumispaikkapäätöksen mukaiset vaatimukset.

Uusiksi ensisaapumispaikoiksi tulevia yksiköjä arvioidaan olevan noin 30. ETA-sopimuksen muutoksen vuoksi eläinlääkinnälli-

sen rajatarkastuksen piiristä vapautuneista elintarvikkeista pääosa on norjalaista kalaa. Uusien ensisaapumispaikkojen lukumäärää koskeva arvio perustuu eläinlääkinnällisessä rajatarkastuksessa Suomeen jääviksi ilmoitettujen norjalaisten kalaerien lukumäärään. Etelä-Suomessa kyseisiä tuotteita vastaanottavat yritykset ovat pääasiassa ilmoitautuneet ensisaapumispaikoiksi. Kunnan viranomaisten työmäärään vaikuttavat uusien ensisaapumispaikkojen vastaanottamien erien saapumisilmoitusten vastaanottaminen sekä ensisaapumispaikkojen pistokoeluonteinen valvonta. Lisäyksen ei kuitenkaan arvioida olevan kovin suuri, sillä kunnan viranomaiset valvovat jo nyt kalalaitoksia hygienialain nojalla sekä vähittäiskauppoja elintarvikelain (361/1995) ja terveydensuojelulain nojalla. Kalalaitoksilta edellytetään jo nyt hygienialain nojalla ja vähittäiskaupoilta terveydensuojelulain nojalla omavalvontasuunnitelmaa.

Eläintautilakiin ehdotettu muutos koskee lakia, jonka perusteella tuontiehdot asetetaan, joten sillä ei sinänsä ole taloudellisia eikä organisatorisia vaikutuksia.

4. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista

Ehdotetut lait liittyvät ETA-sopimuksen liitteen I muutokseen siten kuin jaksossa 1 on esitetty.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä.

Siitä on pyydetty lausunnot kauppa- ja teollisuusministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselta, elintarvikevirastolta, lääninhallituksilta, Elintarviketeollisuus r.y:ltä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitolta, Svenska lantbruksproducenternas Centralförbundilta, Suomen Eläinlääkäriliitolta, Helsingin yliopistolta, Suomen Kuntaliitolta, Kunnalliseläinlääkintä- ja terveydenhoitoyhdistykseltä, Ympäristö- ja terveysalan tekniset r.y:ltä, Kuntien Terveystarkastajat KTV r.y:ltä, Suomen Kotieläinjalostusosuuskunnalta, Eläintautien torjuntayhdistys ETT:ltä, Paliskuntain Yhdistykseltä, Lihakeskusliitolta, Lihateollisuuden tutkimuskeskukselta, Maitohygienialiitolta, Metsästäjien Keskusjärjestöltä, Suomen Metsästäjä- ja kalastajaliitolta, Suo-

men Metsästäjäliitolta, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta, Kalatalouden Keskusliitolta, Suomen kalakauppiasliitolta, Suomen Kalankasvattajaliitolta, Päivittäistavarakauppa r.y:ltä, Suomen Kuluttajaliitolta ja Kuluttajat-Konsumenterna r.y:ltä.

Ne tahot, joilta lausunto saatiin, pitivät ehdotettuja lakeja hyväksyttävänä. Suomen Kuntaliitto, Itä-Suomen ja Lapin lääninhallitukset, Suomen Eläinlääkäriliitto ja Ympäristö- ja terveysalan tekniset r.y. kiinnittivät huomiota kuntien jo nyt tiukkoihin valvontaresursseihin myös ensisaapumispaikkojen valvonnassa. Suomen Kuntaliitto totesi lausunnossaan, että vaikka lakiehdotuksessa esitetyt muutokset ETA-sopimuksesta johtuen sinänsä ovat välttämättömiä, tulisi kuntien tehtäviä lisättäessä osoittaa myös tarvittavat voimavarat. Paliskuntain Yhdistys painotti lausunnossaan tehokkaan valvonnan tarvetta.

Hygienialain mukaista valvontaa johtavan eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen sekä lääneissä valvontaa ohjaavien lääninhallitusten eräänä keskeisenä tavoitteena on edistää kuntien välisen yhteistyön kehittämistä ja näin osaltaan kompensoida kuntien vähentä-

miä elintarvikevalvonnan resursseja. Kyseinen hanke tehdään yhteistyössä muuta elintarvikevalvontaa johtavan elintarvikeviraston kanssa.

6. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Muun muassa ensisaapumispaikkojen rekisteröityminen ja tuontiehtojen asettaminen edellyttää, että ennen lakien voimaantuloa voidaan ryhtyä niiden täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin. Nykyisistä tuontivaatimuksista säädetään osittain eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain nojalla annetuissa maa- ja metsätalousministeriön päätöksissä. Näitä päätöksiä tulisi edelleen noudattaa, kunnes tuontivaatimukset mahdollisesti jatkossa muuttuvat, jolloin uusista vaatimuksista säädettäisiin hygienialain tai eläintautilain nojalla.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta 20 päivänä joulukuuta 1996 annettuun lakiin (1195/1996) uusi 2 a § seuraavasti:

Lain tarkoitus ja soveltamisala

2 a §

Mitä tässä laissa säädetään jäsenvaltiosta, sovelletaan Euroopan talousalueesta tehdyssä sopimuksessa edellytetyssä laajuudessa myös Norjaan, Liechtensteiniin ja Islantiin.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1999.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain (1192/1996) nojalla ennen tämän lain voimaantuloa maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä säädettyjä tuontivaatimuksia noudatetaan edelleen.

2.

Laki**eläintautilain 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 18 päivänä tammikuuta 1980 annetun eläintautilain (55/1980) 13 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1193/1996, seuraavasti:

13 §

Sen estämättä, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, noudatetaan Euroopan yhteisön ulkopuolelta tuotavien eläinten sekä muiden 1 momentissa tarkoitettujen esineiden ja tavaroitten tuontiehtojen sekä rajatarkastusmenettelyn osalta kuitenkin eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain (1192/1996) säännöksiä. Norjan, Islannin ja Liechtensteinin osalta kyseisistä vaatimuksista säädetään kuitenkin Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen edellyttämässä laajuudessa tämän lain nojalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1999.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain (1192/1996) nojalla ennen tämän lain voimaantuloa maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä säädettyjä tuontivaatimuksia noudatetaan edelleen.

Helsingissä 21 päivänä toukokuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Erkki Tuomioja*

2.

Laki**eläintautilain 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 18 päivänä tammikuuta 1980 annetun eläintautilain (55/1980) 13 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1993/1996 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 §

Sen estämättä, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, noudatetaan Euroopan yhteisön ulkopuolelta tuotavien eläinten sekä muiden 1 momentissa tarkoitettujen esineiden ja tavaroitten tuontiehtojen sekä rajatarkastusmenettelyn osalta kuitenkin eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain (1192/1996) säännöksiä.

13 §

Sen estämättä, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, noudatetaan Euroopan yhteisön ulkopuolelta tuotavien eläinten sekä muiden 1 momentissa tarkoitettujen esineiden ja tavaroitten tuontiehtojen sekä rajatarkastusmenettelyn osalta kuitenkin eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain (1192/1996) säännöksiä. *Norjan, Islannin ja Liechtensteinin osalta kyseisistä vaatimuksista säädetään kuitenkin Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen edellyttämässä laajuudessa tämän lain nojalla.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1999.

Ennen tämän lain voimaantuloa saadaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain (1192/1996) nojalla ennen tämän lain voimaantuloa maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä säädettyjä tuontivaatimuksia noudatetaan edelleen.

